

Basistekst Educaid.be, Platform voor onderwijs en ontwikkelingssamenwerking

1. Motieven voor de oprichting van een platform

Tientallen spelers

In België zijn er tientallen kleine en grote organisaties die op een of andere wijze actief zijn in ontwikkelingslanden rond onderwijs. Sommige initiatieven worden georganiseerd door de overheid (bilaterale ontwikkelingsamenwerking), andere worden uitgevoerd door NGO's die volledig of deels gespecialiseerd zijn in de sector onderwijs. Daarnaast is er een groeiend aantal privépersonen of niet-gespecialiseerde organisaties die initiatieven nemen rond méér of beter onderwijs in het Zuiden.

Overleg op het veld

Het is uitzonderlijk dat een organisatie volledig zelfstandig werkt, zonder samenwerking met andere spelers op het veld. Bijna altijd is er een lokale partner met wie samen wordt gedacht en die zorgt voor de dagelijks uitvoering op het terrein. In veel gevallen wordt in het Zuiden ook enigszins samengewerkt met andere ontwikkelingsorganisaties, om op zijn minst te vermijden dat men exact het zelfde doet, in het beste geval door uitwisseling van ideeën en het inhaken op elkaars initiatieven. Het gebeurt dat Belgische organisaties elkaar, bijna per toeval, ontmoeten op het terrein en ideeën uitwisselen of tot onderlinge afspraken komen om het werk te verdelen of samen te werken.

Zonder overleg in België?

Opvallend is echter dat er in België nauwelijks gestructureerd overleg is tussen de Belgische actoren onderling. Waarschijnlijk ligt dit aan een gebrek aan tijd, omdat elkeen gefixeerd is op zijn eigen werkwijze en aanpak, maar ook omdat de dialoog met de lokale partners en het vinden van de nodige financiering en de goede besteding hiervan, een permanente inspanning vragen.

Standaardoplossingen bestaan niet

Toch zijn er goede redenen om meer te investeren in dit soort overleg in België. Wie vakliteratuur doorneemt over "helpt hulp?" krijgt bijna nooit een "ja" als antwoord, maar hooguit een genuanceerd "ja en neen". Ontwikkelingsamenwerking blijkt een boeiende maar ook zeer complexe en riskante onderneming te zijn en te blijven, ook na bijna vijftig jaar ervaring ermee. Dit geldt a fortiori voor onderwijs in het Zuiden waar talloze uitdagingen en moeilijke thema's samenkomen: infrastructuur, capaciteitsopbouw van leerkrachten en instellingen,

Texte de base Educaid.be, Plateforme sur l'éducation et la coopération au développement

1. Motivations pour la création d'une plateforme

Des dizaines d'acteurs

En Belgique, des dizaines de petites et de grandes organisations travaillent, d'une façon ou d'une autre, dans le secteur de l'éducation dans les pays en voie de développement. Certaines initiatives sont menées par la coopération bilatérale, d'autres par des ONG qui se sont spécialisées complètement ou partiellement dans le secteur. De plus, un nombre croissant de personnes privées ou d'organisations non-spécialisées prennent des initiatives pour contribuer à l'augmentation ou l'amélioration de l'éducation dans le Sud.

Concertation sur le terrain

Il est exceptionnel qu'une organisation opère de manière complètement indépendante, sans aucune collaboration avec d'autres acteurs sur le terrain. On travaille et réfléchit généralement avec au moins un partenaire local, chargé de l'exécution au quotidien sur le terrain. Dans beaucoup de cas aussi, on collabore dans le Sud tant soit peu avec d'autres organisations de développement, pour au moins éviter que l'on fasse exactement la même chose et dans le meilleur des cas pour échanger des idées et prendre des initiatives communes. Il arrive que des organisations belges se rencontrent, presque par hasard, sur le terrain et qu'elles échangent des idées ou arrivent à des accords pour répartir le travail ou envisager des collaborations.

Sans concertation en Belgique?

Il est frappant cependant, qu'en Belgique il n'y ait presque pas de concertation structurelle entre les différents acteurs belges. Ceci est probablement dû à un manque de temps, parce que chacun est focalisé sur ses pratiques et son approche, mais aussi parce que le dialogue avec les partenaires locaux, la recherche des fonds nécessaires et le bon emploi de ces derniers demandent un effort permanent.

Pas de solutions toutes faites

Pourtant, les raisons d'investir davantage dans une telle concertation en Belgique ne manquent pas. Quand on consulte la littérature spécialisée concernant la question « L'aide aide-t-elle ? » on ne trouve quasiment jamais une réponse affirmative, mais au mieux un « oui et non » nuancé. Après 50 ans d'expérience, le développement continue à être une entreprise passionnante mais également très complexe et risquée. Ceci concerne a fortiori l'éducation dans le Sud où sont rassemblés plusieurs défis et thèmes difficiles : infrastructure,

kindvriendelijke methodes, permanente vorming van volwassenen, betrokkenheid van de gemeenschap, werking van de overheid, decentralisatie, samenspel tussen initiatieven van de civiele samenleving en de overheid, duurzaamheid van vernieuwende experimenten, toegang, kwaliteit, ...

Beleidsvorming en het maken van keuzes gebeurt op de hoofdzetels, in België

Projecten en ideeën ontstaan niet systematisch in het Zuiden, maar komen vaak voort uit beleidsvisies die worden bepaald in het Noorden. Meestal is het in de hoofdzetels in België dat wordt beslist over de landen waarin en de specifieke partners in het Zuiden waarmee samengewerkt zal worden; dat bepaald wordt op welke manier de steun al dan niet gebruikt moet worden; en dat uitgestippeld wordt door middel van welke instrumenten (zoals investeringen, vorming of samenwerking) er een verbetering in de situatie van 'onderontwikkeling' zal komen.

Externe motivaties: Verklaring van Parijs en DAC-aanbevelingen

De Verklaring van Parijs onderstreept het belang van meer samenwerking en synergie tussen de verschillende ontwikkelingsactoren. Daarenboven beveelt het Development Assistance Committee van de OESO aan om meer coherentie na te streven in de initiatieven die met Belgische overheidsgeld worden bekostigd. Hoewel deze aanbevelingen voornamelijk overheidsinterventies betreffen, dagen ze alle ontwikkelingsactoren uit om synergiën en complementariteit tussen Belgische, buitenlandse en lokale actoren te bevorderen.

Oplossing: hoofdzetels komen samen in een overlegplatform

Het spreekt voor zich dat de reflectie over deze kwesties en keuzes – die moeilijk en delicaat zijn, omdat de middelen schaars zijn – meer diepgang zou krijgen als ze meer in overleg gebeurt met organisaties die, direct of indirect, voor dezelfde uitdagingen staan. Zeker als blijkt dat we actief zijn met dezelfde partners, in hetzelfde land of dezelfde regio, is het ongelukkig om onze ervaringen en strategieën niet te delen. Het ligt voor de hand dat het werk (ver)delen de effectiviteit en de efficiëntie van de betrokken partijen enkel kan verbeteren. We spreken of begrijpen dezelfde talen en de fysieke afstand is zo gering dat nieuwe en bredere communicatielijnen gemakkelijk te leggen zijn.

Om die redenen willen we een platform oprichten rond onderwijs en ontwikkelings-samenwerking: Educaid.be. De bestaansreden van Educaid.be is de noodzaak om de effectiviteit en efficiëntie van de Belgische hulp te verbeteren.

renforcement des capacités du personnel enseignant et des institutions, méthodes adaptées aux enfants, formation continue des adultes, participation de la communauté, fonctionnement de l'Etat, décentralisation, interaction entre initiatives de la société civile et gouvernementales, durabilité des expériences novatrices, accès, qualité, etc.

Les politiques et les choix se font au niveau des sièges sociaux, en Belgique

Les projets et les idées ne naissent pas systématiquement dans le Sud, mais émanent souvent de visions politiques définies au Nord. La plupart du temps, ce sont les sièges sociaux en Belgique qui définissent avec quels pays et quels partenaires spécifiques du Sud ils vont coopérer. Ce sont eux qui définissent de quelle manière on doit ou ne doit pas utiliser l'appui. Ce sont encore eux qui fixent les moyens (tels que investissements, formations ou collaborations) avec lesquels on contribuera à résoudre les situations de 'sous-développement'.

Motivations externes: Déclaration de Paris et Recommandations du CAD

La Déclaration de Paris souligne l'importance de l'harmonisation de l'aide (collaborations, synergies) entre les différents acteurs du développement. En outre, le Comité d'Aide au Développement de l'OCDE préconise plus de cohérence entre les initiatives subsidiées par l'Etat belge. Même si ces recommandations concernent principalement les interventions gouvernementales, elles incitent tous les acteurs du développement à promouvoir les synergies et complémentarités entre acteurs belges, étrangers et locaux.

Solution: rassembler les sièges dans une plateforme de concertation

Il est clair que la réflexion sur ces questions et ces choix – qui sont difficiles et délicats parce que les ressources sont rares – serait plus rentable si elle était menée en concertation par les organisations qui sont, directement ou indirectement, confrontées aux mêmes défis. Surtout quand on est actif avec les mêmes partenaires, dans un même pays ou dans une même région, il est dommage de ne pas partager les expériences et stratégies. Il est évident que partager le travail pourrait améliorer directement l'efficacité et l'efficience des parties prenantes. Nous parlons ou comprenons les mêmes langues et la distance géographique facilite la création de nouveaux dispositifs de communication.

Ces raisons nous amènent à créer une plateforme consacrée à l'éducation et la coopération au développement : Educaid.be. La raison d'être d'Educaid.be est la nécessité d'améliorer l'efficacité et l'efficience de l'aide belge.

2. Visie en missie

Visie

Alle kinderen – jongens en meisjes – in het Zuiden krijgen gelijke kansen tot kwaliteitsvol onderwijs dat hen de capaciteiten geeft die zij nodig hebben om zo goed mogelijk hun menselijk potentieel te ontwikkelen, om duurzaam in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien, om bij te dragen aan een vreedzame en democratische maatschappij, en om hun individueel welzijn en het welzijn van hun gezin te verbeteren.

Educaid.be pleit voor een goede kwaliteit van het onderwijs- en vormingsaanbod in het Zuiden, met o.m. aandacht voor competente leerkrachten en schoolleiders, en voor relevante curricula en pedagogisch-didactische methoden en leermaterialen.

Daarnaast legt Educaid.be de klemtoon op een integrale benadering van onderwijs en vorming: de wederzijdse versterking van en een vlotte overgang tussen alle onderwijsniveaus, gaande van kleuteronderwijs, over lager en secundair tot hoger, de overgang tussen formele en informele vormen van onderwijs (in het bijzonder wat betreft technische en professionele vorming), en van onderwijs naar de wereld van werk en levenslang leren. Dit houdt een multi-sectorale en multi-stakeholder benadering in, waarbij ook de lokale civiele samenleving en de overheidsinstanties worden betrokken.

Het is ook belangrijk dat Belgische en internationale actoren trachten de capaciteit van de lokale organisaties te versterken, opdat zij hun activiteiten in directe samenwerking met hun overheid verwezenlijken.

Missie

Educaid.be is een nationaal platform dat instellingen, organisaties en particulieren verenigt die werkzaam zijn in de onderwijs- of vormingssector binnen de ontwikkelingssamenwerking in België.

Het platform wil de capaciteit en expertise van haar leden versterken en het Belgische beleid rond onderwijs en ontwikkeling verder helpen uitbouwen en ondersteunen.

3. Doelstellingen

1. De kwaliteit van onze programma's in het Zuiden verbeteren: wat ieder van ons er doet wint aan zinvolheid (relevantie), effectiviteit en efficiëntie en is duurzamer.
2. In het Noorden, een leeromgeving creëren waar deelnemers kennis delen en waar kennis wordt opgebouwd rond specifieke onderwijsproblemen in het Zuiden, rond succesvolle methodes om deze aan te pakken, en rond de

2. Vision et mission

Vision

Tous les enfants – filles comme garçons – du Sud ont accès égal à une éducation de qualité qui leur donne les capacités dont ils ont besoin pour valoriser au mieux leur potentiel humain, pour pouvoir survenir à leurs besoins de façon durable, pour pouvoir contribuer à une société harmonieuse et démocratique, et pour améliorer leur bien-être individuel et familial.

Educaid.be plaide pour une éducation et une formation de qualité dans le Sud, avec entre autres une attention particulière pour des enseignants et dirigeants d'écoles compétents, des curricula et méthodes pédagogiques ainsi que du matériel didactique appropriés.

Educaid.be souligne également l'importance d'une approche holistique de l'éducation et de la formation : un renforcement réciproque de tous les niveaux de l'enseignement et des transitions aisées entre ceux-ci, à partir de l'initiation préscolaire vers le primaire et le secondaire jusqu'au supérieur, et entre les niveaux d'enseignement formel et informel (notamment dans la formation technique et professionnelle), ainsi que le passage de l'éducation au monde du travail et d'apprentissage à vie. Ceci implique une approche multisectorielle et multi-acteurs, incluant également la société civile locale et les autorités publiques.

Il est aussi important que les acteurs belges et internationaux cherchent à renforcer la capacité des organisations locales pour qu'elles mènent l'action directement en coopération avec leur gouvernement.

Mission

Educaid.be est une plateforme nationale qui réunit des institutions, organisations et individus qui opèrent dans le domaine de l'éducation et de la formation dans le cadre de la coopération au développement en Belgique.

La plateforme veut renforcer la capacité et l'expertise de ses membres et développer et soutenir la politique belge en matière d'éducation et de développement.

3. Objectifs

1. Renforcer la qualité de nos programmes dans le Sud : chacune de nos actions gagne en pertinence, en efficacité et en efficience, et en durabilité.
2. Créer un environnement d'apprentissage au Nord où les participants échangent des informations et renforcent les connaissances sur des problèmes spécifiques d'éducation dans le Sud, sur les méthodes pour y remédier et sur le

onderwijssector en onderwijsplannen van partnerorganisaties en partnerlanden.

3. Bijdragen aan de beleidsvorming, -uitvoering en -opvolging in België aangaande onderwijs en ontwikkelingssamenwerking (bevoegde diensten voor onderwijs en ontwikkelingssamenwerking op federaal en gemeenschapsniveau) via bijdragen, aanbevelingen en *advocacy*.
4. Bevorderen van complementariteit en synergiën op het terrein, waar dit zinvol, mogelijk of nodig is.

4. Doelgroep

Educaid.be staat open voor organisaties, instellingen en particulieren die actief zijn in de onderwijs- of vormingssector binnen de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

De leden vormen een breed draagvlak van mensen en publieke of privé-structuren die geïnteresseerd zijn in de doelstellingen van het platform en deze mee willen verwezenlijken.

Engagement van de deelnemers en principes van samenwerking

1. Zich duidelijk engageren om informatie uit te wisselen.
2. Deelnemen aan een minimum aantal platformvergaderingen per jaar.
3. Ruimte creëren voor initiatief en voor diversiteit. Minimaal wordt kennismaken met anderen zonder vooroordeel en het delen van informatie in alle openheid verwacht.
4. Gelijkwaardigheid aanvaarden: alle leden worden op gelijke voet behandeld.
5. Subsidiariteit aanvaarden: bepaalde onderwerpen worden behandeld door die leden die daartoe het best geplaatst zijn.
6. Passieve kennis van de twee landstalen. Alleen centrale teksten worden vertaald naar het Frans en het Nederlands.

5. Afbakening van het onderwijs-thema

1. Wie binnen het ruime kader van de **zes doelstellingen van Dakar** (zie bijlage 1a) actief is, kan zinvol deelnemen aan de activiteiten van het platform:
 - a. Het betreft vooral kleuter-, lager en secundair onderwijs, hoger onderwijs, vorming van jongeren en van volwassenen, en technisch- en beroepsonderwijs in een formeel kader (met vaste en breed gedragen curricula, in een min of meer schoolse context). Het gaat er ook om actoren te betrekken die niet formeel leren een plaats trachten te geven, te organiseren of te structureren.

secteur de l'éducation et les stratégies éducation des organisations et pays partenaires.

3. Contribuer à l'élaboration, la mise en œuvre et le suivi des politiques belges (niveaux fédéral et fédérés compétents en éducation et en coopération au développement) concernant l'éducation et la coopération au développement par des contributions, recommandations et du plaidoyer.
4. Promouvoir, où et quand cela est possible et souhaitable, des complémentarités et des synergies sur le terrain.

4. Public cible

Educaid.be est ouvert à des organisations, institutions et individus qui sont actifs dans le secteur de l'éducation ou de la formation au sein de la coopération au développement belge.

Ses membres font partie d'un large éventail de personnes ressources et de structures privées ou publiques qui sont intéressées par les objectifs de la plateforme et veulent aider à les réaliser.

Engagement des participants et principes de collaboration

1. Montrer une volonté explicite d'échanger des informations.
2. Participer à un nombre minimum de réunions de la plateforme par an.
3. Être ouvert à des initiatives et à la diversité. Faire la connaissance des autres sans préjugés et accepter de partager des informations en toute transparence est un minimum.
4. Accepter l'équivalence : tous les membres sont traités de la même manière.
5. Accepter la subsidiarité : certains sujets peuvent être traités par les membres ayant l'expertise et l'expérience requises
6. Connaissance passive des deux langues nationales. Seuls les textes centraux sont traduits en français et en néerlandais.

5. Délimitation des thèmes éducatifs

1. Ceux qui sont actifs dans le cadre général des **six objectifs de Dakar** (voir annexe 1b) peuvent participer significativement aux travaux de la plateforme:
 - a. Il s'agit surtout de l'enseignement pré-scolaire, primaire, secondaire et supérieur, de la formation des jeunes et des adultes ainsi que de la formation technique et professionnelle dans un cadre formel (programmes établis et organisés dans un cadre de type scolaire). Il s'agit également d'inclure les acteurs qui s'investissent dans la reconnaissance, l'organisation ou la structuration d'actions d'apprentissage non formelle.

- b. Voor hoger en universitair onderwijs, focust Educaid.be enkel op de component onderwijs, en niet op onderzoek en maatschappelijke dienstverlening, die ook opdrachten zijn van deze instellingen (behalve wanneer deze direct gelinkt zijn aan het leren over de sector onderwijs, aan onderwijswetenschappen of aan de opleiding van onderwijspersoneel).
 - c. Het betreft enkel acties in het Zuiden, dus niet de ontwikkelingseducatie in het Noorden. Om het werkveld van het platform verder af te bakenen, zullen we het ook niet hebben over beurzen in België die onderwijs niet als finaliteit hebben.
2. Samenspel tussen onderwijs, samenleving en economie. Onderwijs heeft naast zijn principiële vormende functie, ook een hefboomfunctie voor economische en sociale ontwikkeling – en vice versa. Daarvoor zijn afstemming en overleg tussen onderwijs en de sociaaleconomische wereld belangrijke instrumenten. Dit thema van afstemming en overleg is op zich een belangrijk thema voor de onderwijswereld.
 3. Onderzoek en kennisbeheer: nieuwe inzichten worden gezocht, ingebracht en gebundeld, specifiek rond onderwijs en vorming in het Zuiden.
- b. Concernant l'enseignement supérieur et universitaire, Educaid.be se concentre uniquement sur la composante éducation. La recherche et les services sociaux, qui font également partie des missions de ces institutions, sont exclus (sauf si directement liés à l'apprentissage sur le secteur de l'éducation, aux sciences de l'éducation ou à la formation du personnel enseignant).
 - c. Il s'agit uniquement d'actions dans le Sud, et non d'éducation au développement dans le Nord. Pour délimiter davantage son domaine d'action, les bourses en Belgique qui n'ont pas l'éducation comme finalité ne feront pas l'objet de la plateforme.
2. Liens entre éducation, société et économie. En marge de sa fonction formative, l'éducation a aussi une fonction de levier pour le développement social et économique – et vice versa. C'est pourquoi l'harmonisation et la concertation entre les mondes éducatif et socioéconomique constituent des instruments importants. Ce thème d'harmonisation et de concertation est en soi un thème important pour le monde de l'éducation.
 3. Recherche et gestion des connaissances : de nouvelles perspectives concernant l'éducation et la formation dans les pays du Sud seront cherchées, partagées et compilées.

Bijlage 1a: De doelstellingen van Dakar en stand van zaken 2009

De zes doelstellingen van Dakar, het referentiekader

1. De zorg voor zeer jonge kinderen en het kleuteronderwijs uitbreiden en verbeteren, vooral voor de meest kwetsbare en kansarme kinderen.
2. Ervoor zorgen dat alle kinderen, in het bijzonder meisjes, jongeren die in moeilijke omstandigheden leven of tot etnische minderheden behoren, tegen het jaar 2015 toegang hebben tot volledig, gratis en verplicht lager kwaliteitsonderwijs.
3. Ervoor zorgen dat aan de leerbehoeften van alle jongeren en volwassenen wordt tegemoet gekomen door een billijke toegang tot passende leerprogramma's en leesvaardighedenprogramma's.
4. Tegen 2015 een verbetering met 50% realiseren van de alfabetiseringsgraad bij volwassenen, voornamelijk bij vrouwen, en een gelijkwaardige toegang tot basis- en voortgezet onderwijs voor alle volwassenen.
5. De verschillen op basis van geslacht in het basis- en het secundair onderwijs wegwerken tegen 2005 en in het onderwijs een gelijkheid tussen de geslachten verwezenlijken tegen 2015, waarbij de nadruk wordt gelegd op het verzekeren van een volledige en gelijke toegang tot en aanbieding van basisonderwijs van goede kwaliteit voor meisjes.
6. Alle aspecten van de kwaliteit van het onderwijs verzekeren en uitmuntendheid voor allen waarborgen, zodat iedereen erkende en meetbare leerresultaten kan bereiken, voornamelijk wat lezen en schrijven, rekenen en tellen en essentiële vaardigheden voor het verdere leven betreft.

De internationale onderwijsproblematiek

Iedereen heeft recht op onderwijs. Toch blijft dit mensenrecht een geschonden recht voor miljoenen mensen op de wereld. Sinds de Wereldtopconferentie over Onderwijs voor Allen (Jomtien, Thailand, 1990) waar alle leiders van de wereld beloofden dit recht nog voor 2000 voor iedereen te realiseren, werd een effectieve vooruitgang pas geboekt na het World Education Forum van Dakar (2000) waar de EFA-doelstellingen werden vastgelegd. Ondanks de vooruitgang sinds dan blijft er werk aan de winkel. Op basis van het referentiekader dat deze doelstellingen (vastgelegd in Dakar in 2000) ons aanbieden kan de huidige internationale onderwijsproblematiek bondig beschreven worden:

1. Er blijven wereldwijd grote ongelijkheden bestaan wat betreft de zorg voor zeer jonge kinderen en het kleuteronderwijs. Waar in 2006 gemiddeld 79% van de kleuters in de ontwikkelde landen zich inschreven in het kleuteronderwijs, is dit slechts 36% in ontwikkelingslanden (in Sub-Sahara Afrika slechts 14%). De ongelijkheid is ook waarneembaar in de landen zelf tussen rijke en arme kinderen.
2. Sinds de doelen in Dakar werden vastgesteld, is de toegang tot lager onderwijs toegenomen. Tussen 1999 en 2006 steeg het aantal kinderen dat de officiële (nationale) schoolleeftijd bereikte en zich ook effectief inschreef in Sub-Sahara Afrika van 54 naar 70%, een stijging die 6 keer groter is dan deze in het decennium voor de Dakar-doelen.

Ook in Zuid en West-Azië is de trend indrukwekkend in die zin dat er een stijging was van 75% naar 86%. Vele landen hebben een spectaculaire vooruitgang geboekt in het aantal inschrijvingen in scholen, het percentage kinderen dat op school blijft en afstudeert, en de wegwerking van de verschillen tussen de geslachten. In 2006 waren 75 miljoen kinderen (55% meisjes) echter niet op school, de helft daarvan leeft in Sub-Sahara Afrika. Wie de laatste trends beschouwt moet vaststellen dat miljoenen kinderen in 2015 het jaar waarin Universeel Lager Onderwijs bereikt moet worden, nog steeds niet op school zijn. Projecties wijzen in de richting van 29 miljoen kinderen!

Maar de groei in schooltoegang verbergt vele problemen. Sommige regio's benaderen ook zeer dicht de doelstelling van universeel basisonderwijs. Omdat het aantal kinderen dat naar school gaat de laatste jaren toch wel toegenomen is, is de kwaliteit van het onderwijs erop achteruit gegaan. In veel schooltjes in ontwikkelingslanden zijn er veel te weinig leerkrachten waardoor kinderen in overvolle klassen les krijgen en waar verschillende leerjaren samen zitten. Ook zijn leerkrachten vaak niet bekwaam of totaal ongemotiveerd om voor de klas te staan. Het leermateriaal en de infrastructuur laat meestal te wensen over. Dit zijn dan ook redenen waarom kinderen de school verlaten voordat ze echt kunnen lezen of schrijven.

Een andere reden waarom kinderen de school zo vroeg verlaten is armoede. Veel kinderen moeten op jonge leeftijd gaan werken omdat er anders niet genoeg geld is in het gezin om te overleven. Soms is onderwijs ook gewoon onbetaalbaar voor ouders. Het grote probleem is echter dat deze kinderen nooit uit het straatje van armoede geraken. Veel ouders van arme kinderen zijn zelf analfaab en daarom minder snel geneigd om hun kinderen naar school te sturen waardoor de kinderen ook de rest van hun leven ongeletterd blijven, met een gebrek aan allerlei kansen tot gevolg. Kinderen die arm zijn, gaan dus vaak niet naar school. Omdat ze daardoor niet kunnen lezen of schrijven en geen diploma hebben,

vinden ze ook geen goed werk. Het recht op onderwijs is dus een middel om uit de armoedecirkel te geraken maar armoedebestrijding is evenzeer een middel om het recht op onderwijs te verwezenlijken.

3. De regeringen van vele ontwikkelingslanden geven geen prioriteit aan de onderwijsbehoeften van jongeren en volwassenen in hun onderwijsbeleidsplannen. Er wordt binnen onderwijsbudgetten wel proportioneel veel geïnvesteerd in hoger onderwijs, dat betekent nog niet dat er binnen dat onderwijs geen problemen zijn. Voor de grootste groepen van de samenleving is dat onderwijs nog ontoegankelijk en net zoals voor basis- en middelbaar onderwijs, kent het hoger onderwijs kwaliteitsproblemen (onvoldoende infrastructuur, onvoldoende opgeleid en onderbetaald onderwijzend personeel, ...) die het onderwijsrendement aantasten. Naast het werken aan beter hoger onderwijs, moet ook een bredere visie op de levenslange leerbehoeftes van jongeren en volwassen worden ontwikkeld. En daarvoor is er nood aan een sterker politiek engagement en ook meer publieke investeringen. Dit is essentieel in functie van economische ontwikkeling en kan mensen helpen om zich beter te integreren/aan te passen aan de arbeidsomgeving of om te 'ondernemen'. In dit domein wordt internationaal veel aandacht gevestigd op het concept 'life skills'.
4. Er wordt geschat dat 776 miljoen volwassenen – anders gezegd 16% van de volwassen wereldbevolking – analfabeet is of eerder analfabeet. Twee derde daarvan zijn vrouwen. Veel landen hebben weinig voortgang gemaakt de laatste jaren. Tussen 1985 en 1994 en 2000-2006 groeide het aantal alfabeten van 76% naar 86% maar 45 landen hebben nog steeds een alfabetiseringsgraad die lager ligt dan 79% (het gemiddelde voor ontwikkelingslanden). Het betreft voornamelijk landen in Sub-Sahara Afrika, Zuid- en West-Azië. Al deze landen maken geen voortgang. 19 landen hebben zelfs een alfabetiseringsgraad die lager is dan 55%
5. In 2006 werd gendergelijkheid bereikt in zowel lager en secundair onderwijs in 59 van de 176 landen die data terzake ter beschikking hebben. Dat zijn 20 landen meer dan in 1999. Op het niveau van het lager onderwijs hebben twee derde van deze landen gendergelijkheid behaald. Sub-Sahara Afrika, Zuid- en West-Azië en Arabische landen hebben dit doel niet bereikt. Slechts 37% van alle landen hebben gendergelijkheid bereikt op het niveau van het secundair onderwijs.
6. Internationaal onderzoek benadrukt grote verschillen op het vlak van resultaten tussen leerlingen/studenten van rijke en arme landen. Binnenin de landen bestaat er ook ongelijkheid tussen regio's, gemeenschappen, scholen(groepen) en klassen. Deze ongelijkheden hebben belangrijke implicaties, niet enkel in het onderwijs zelf maar ook wat betreft de kansen van mensen in hun respectieve samenlevingen.

Het is duidelijk dat de betrokken gemeenschappen, organisaties en publieke instanties in die landen het roer in handen moeten hebben en over de nodige capaciteiten beschikken of deze verder kunnen ontwikkelen. Ontwikkelingssamenwerking kan hierbij een ondersteunende rol spelen. De drijvende kracht dient echter uit te gaan van de mensen ter plaatse, gemeenschappen en overheid. Het creëren van een kader voor onderwijs is een publieke verantwoordelijkheid. De publieke doelstelling, het realiseren van een voor iedereen toegankelijk, betaalbaar en kwalitatief onderwijs, dient hierbij centraal te staan.

Annexe 1b : Les objectifs de Dakar et l'état de la situation en 2009

Le cadre de référence, les six objectifs de Dakar

1. L'amélioration et l'extension de l'éducation des enfants les plus jeunes et de l'éducation de base, et plus particulièrement les enfants les plus défavorisés et démunis.
2. L'accès complet des enfants et plus particulièrement des filles, des jeunes en difficultés, en circonstances difficile ou ethniquement discriminés à une éducation/formation primaire général, gratuit et obligatoire de qualité d'ici 2015.
3. Que tous les jeunes et adultes qui éprouvent des besoins de formation ne trouvent pas d'obstacles à avoir un accès acceptable à des programmes adaptés et compréhensibles.
4. Que d'ici 2015 une augmentation de 50% du niveau d'alphabétisation des adultes et plus particulièrement des femmes, et un accès équivalent à l'éducation de base pour tous les adultes.
5. Les discriminations liées au genre doivent disparaître d'ici 2005 dans l'éducation/formation de base et le secondaire et une égalité hommes-femmes doit être réalisée d'ici 2015. Une attention doit être portée sur la certitude et l'accès équivalent et complet des filles à l'éducation/formation de base de qualité.
6. Garantir tous les aspects de la qualité de l'éducation/formation et l'excellence, de manière à ce que chacun puisse atteindre des capacités mesurables, de lire et d'écrire, de calculer et de compter et des aptitudes fondamentales pour la sa vie future.

La problématique internationale de l'éducation

Chacun a le droit à l'éducation. Toutefois ce droit humain reste insatisfait pour des millions de personnes dans le monde. Depuis la conférence mondiale sur l'éducation pour tous (Jomtien, Thailand, 1990), où tous les leaders mondiaux ont promis de concrétiser ce droit pour tous avant 2000, une avancée effective a été constatée après le Forum mondial de Dakar en 2000 où les objectifs de la scolarisation universelle furent définis et convenus. Sur base de ce cadre de référence défini à Dakar, la problématique de l'éducation peut être définie comme suit :

1. Il reste des inégalités énormes à l'échelon mondial en ce qui concerne l'éducation des jeunes enfants et le primaire. Alors qu'en 2006, une moyenne de 79% des écoliers des pays développés étaient inscrits à l'école primaire, ce chiffre tombait à 36 % dans les pays en développement (et seulement à 14% en Afrique subsaharienne). Cette inégalité est également observée entre enfants riches et pauvres des mêmes pays.
2. Depuis la définition des objectifs de Dakar, l'accès à l'éducation/formation primaire s'est amélioré. Entre 1999 et 2006, en Afrique subsaharienne, le nombre d'enfants en âge officiel (national) de scolarité qui se sont effectivement inscrits est passé de 54 à 70%. Cette augmentation est 6 fois plus grande que la décennie précédant les objectifs de Dakar.

En Asie du sud-est, cette tendance est également impressionnante dans le sens où l'accroissement a été de 75 à 86%. Beaucoup de pays ont connu un progrès spectaculaire en matière d'inscriptions scolaires, de scolarisation et de finalisation d'études ainsi que dans la réduction de la discrimination liée au genre. En 2006, 75 millions d'enfants (55% de filles) n'étaient pas scolarisés. Une moitié de ceux-ci vivent en Afrique subsaharienne. Celui qui considère cette tendance doit tenir compte du fait que des millions d'enfants en 2015 (année où la scolarisation universelle devrait être atteinte) ne seront toujours pas scolarisés. Les projections estiment ce chiffre à 29 millions d'enfants.

Mais la croissance de l'accès à l'école occulte beaucoup de problèmes. Certaines régions s'approchent des objectifs de l'éducation de base universelle. L'augmentation récente du nombre d'enfants scolarisés a contribué à réduire la qualité de l'éducation/formation. Dans beaucoup de petites écoles dans les pays en développement, il y a trop peu d'enseignants. Ceci entraîne la surpopulation des classes et le regroupement des niveaux. Par ailleurs, beaucoup d'enseignants ne sont pas formés ou totalement démotivés pour se présenter devant les élèves. Le matériel didactique et l'infrastructure laissent souvent à désirer. Ces raisons poussent nombre d'enfants à abandonner l'école avant qu'ils ne sachent lire et écrire.

Une autre cause de désertion de l'école est la pauvreté. Beaucoup de jeunes enfants doivent aller travailler à défaut de moyens de subsistance de leur famille. Quelquefois, l'éducation/formation est tout simplement impayable pour les parents. Le grand problème est que ces enfants ne sortent jamais du cercle vicieux de la pauvreté. Beaucoup de parents d'enfants pauvres sont même analphabètes et donc moins enclin à scolariser leurs enfants les condamnant ainsi à rester illettrés et sans avenir. Les enfants pauvres vont donc moins souvent à l'école. Les enfants qui ne savent ni lire ni écrire

n'obtiennent pas de diplômes et ne trouvent donc souvent pas de bons métiers. L'éducation est donc un moyen de sortir du cercle vicieux de la pauvreté mais la lutte contre la pauvreté est également un moyen de promouvoir le droit à l'éducation.

3. Les gouvernements de nombreux pays en développement ne donnent pas la priorité dans leurs politiques à la satisfaction des besoins des jeunes et des adultes en éducation.

Beaucoup d'investissements des budgets éducatifs sont proportionnellement consentis pour l'enseignement supérieur. Cela ne signifie pas qu'il n'y a pas de problèmes à ce niveau. Pour les groupes et communautés majoritaires, cet enseignement reste inaccessible et comme dans le secteur de l'éducation de base et secondaire, l'enseignement supérieur connaît des problèmes de qualité qui réduisent ses performances (infrastructure insatisfaisante, formation insatisfaisante, personnel sous payé, ...). Souvent la priorité est accordée à l'éducation/formation supérieur auquel la majorité n'a pas accès. Parallèlement à l'enseignement supérieur, une vision élargie sur toute la durée de vie des besoins en formation des jeunes et des adultes doit être développée dans les engagements politiques et les investissements publics. Ceci est essentiel pour le développement économique et peut aider les populations à mieux s'intégrer et s'adapter au milieu du travail ainsi qu'à entreprendre. Dans ce domaine, beaucoup d'attention est accordée au concept de "life skills" (profil des compétences de vie)

4. Il a été estimé que 776 millions d'adultes (autrement dit, 16% de la population mondiale) était analphabète ou presque. Deux-tiers de ceux-ci sont des femmes. Beaucoup de pays n'ont pas progressés ces dernières années. Entre 1985 et 1994 et 2000-2006, le nombre d'analphabètes a cru de 76% à 86% mais 45 pays ont des taux d'analphabétisme inférieurs à 79% (la moyenne des pays développés). Ceci concerne particulièrement les pays subsahariens et d'Asie du sud-est. Tous ces pays ne progressent pas. 19 pays ont même des taux d'analphabétisme inférieurs à 55%.
5. En 2006, la parité de genre dans l'éducation/formation primaire et secondaire a été atteinte dans 59 pays sur 176 qui disposaient de statistiques en la matière. Ceci représente 20 pays de plus qu'en 1999. Au niveau de l'école primaire, 2/3 de ces pays ont atteint la parité de genre. Seulement 37% de tous les pays ont atteint la parité de genre au niveau de l'éducation/formation secondaire.
6. Les recherches internationales mettent en évidence de grandes différences au niveau des résultats entre élèves/étudiants riches et pauvres. Au sein des pays, il existe aussi des disparités entre régions, communautés, groupes d'écoles et classes sociales. Ces inégalités ont des implications importantes, non seulement dans l'éducation/formation même mais également en ce qui concerne les chances des personnes dans leur vie en communauté.

Il est clair que les communautés, les organisations et les instances publiques de ces pays doivent avoir le gouvernail en mains et disposer des capacités afin de poursuivre le processus. La coopération au développement peut jouer un rôle de soutien. La volonté majeure doit toutefois provenir des locaux, communautés et gouvernements. La création d'un cadre pour l'éducation/formation est une responsabilité publique. Les objectifs publics, un accès pour tous à un éducation/formation de qualité financièrement accessible s'avère ici fondamental.

Bijlage 2: Enkele definities en standpunten over verbreding van de focus

Deze discussietekst is opgemaakt vanuit de Nederlandse terminologie. In andere taalgebieden wordt wel eens een andere invulling aan gegeven. Voor vertalingen grijpen we steeds naar de thesaurus van UNESCO¹.

Definities: formeel, niet-formeel en informeel leren

Qua definitie zijn die van CEDEFOP² het helderst (nadruk op **leren** i.p.v. onderwijs):

Formeel leren

Een leerproces dat plaatsvindt in een georganiseerde en gestructureerde omgeving (in een school, opleidingscentrum of op de werkplek) en uitdrukkelijk als leren wordt aangeduid (in termen van doelstellingen, tijd of middelen). Formeel leren is een bewuste keuze vanuit het standpunt van de lerende. Het leidt doorgaans tot een certificering.

Niet-formeel leren

Leren dat ingebed is in geplande activiteiten die niet uitdrukkelijk als leren bestempeld worden (in termen van leerdoelstellingen, leertijd of leerondersteuning), maar die een belangrijk leerelement omvatten. Niet-formeel leren is vanuit het standpunt van de lerende een bewuste keuze. Het leidt doorgaans niet tot een certificering.

Informeel leren

Een leerproces dat voortvloeit uit de dagelijkse activiteiten die verband houden met het werk, het gezin of de vrijetijdsbesteding. Dit leren wordt niet georganiseerd of gestructureerd in termen van doelstellingen, tijd of leerondersteuning. Informeel leren gaat in de meeste gevallen niet uit van een initiatief van de lerende. Doorgaans leidt het niet tot een certificering.

(andere bron: EDU/EDPC(2007)24, *Terms Concepts and models for analyzing the value of recognition programmes*)

Het is een feit dat niet-formeel onderwijs, vooral in het Zuiden, vele gaten opvult die het formele onderwijs openlaat, en in die zin ook belangrijk is.

Vanuit het standpunt van 'education for all' kan je eigenlijk niet buiten niet-formeel en informeel leren heen. Ook vele andere internationale clubs erkennen ondertussen het belang van niet-formeel en informeel onderwijs en telkens komt daarna het vraagstuk waar elke organisatie zich al dan niet mee zal bezighouden:

*"Because non-formal and informal learning is happening everywhere all the time, this OECD activity could not address all the issues related to non-formal and informal learning in general. In consultation with the participating countries, it was agreed to focus solely on the processes that make visible this learning that has not been formal. Therefore, this OECD activity focuses on the process of formal recognition of non-formal and informal learning. Whether through the awarding of a full certification, a partial certification, a right of access to the higher education system or to any programme in the formal lifelong learning system or any recognised document (portfolio of competences, competence passport...): this activity makes the case that individuals engaging in a recognition process for their non-formal and informal learning outcomes must be awarded a document that has social value and is widely recognised so that they can benefit from it, now or later in life, when returning to the formal lifelong learning system or to the labour market."*³

We kunnen niet alle kwesties van niet-formeel en informeel leren opnemen, maar deze OECD-benadering is een goede insteek voor afbakening binnen het Platform.

¹ <http://www2.ulcc.ac.uk/unesco> of via <http://databases.unesco.org/thesaurus>

² CEDEFOP & European Commission Education and Culture DG. (2009). European Guidelines for validating non-formal and informal learning.

³ OECD-website:

http://www.oecd.org/document/25/0,3343,en_2649_39263238_37136921_1_1_1_1,00.html